

In memoriam

Ante Selak

(Rašćane Gornje, 1949. – Zagreb, 2025.)

U četvrtak, 17. srpnja 2025. godine, u 76. godini, u Zagrebu je preminuo Ante Selak, znanstvenik, izdavač i kulturni radnik koji je bio i vrlo aktivni član Hrvatskog filozofskog društva.

Posljednji ispraćaj upriličen je u njegovu rodnom mjestu, Rašćanima, uz crkvu svetog Mihovila Arkandela, u utorak, 22. srpnja 2025. godine.

* * *

Ante Selak rodio se 19. studenoga 1949. godine u selu Rašćane Gornje, za Biokovom, između Imotskog i Vrgorca, u seljačkoj obitelji, kao jedno od osmero djece i petero preživjele djece majke Darinke. Osnovnu školu pohađao je u Župi, klasičnu gimnaziju u Splitu, a potom je studirao i diplomirao jugoslavistiku i filozofiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 1987. godine magistrirao, a 2006. godine i doktorirao – u području humanističkih znanosti, polju filologije i grani kroatistike – s disertacijom o temi *Jezikoslovni pogledi Ilije Abjanića*. Od 1977. do 1992. godine radio je u zagrebačkim *Školskim novinama* (kao novinar i urednik 1977. – 1982., kao glavni urednik 1982. – 1989. i kao direktor 1987. – 1992.). Riječima kolega iz *Školskih novina*, Selak je, među ostalim, »uređivao rubriku kulture i istaknuo se kao pisac reportaža, komentara i drugih tekstova osebujnim stilom i istančanim kritičkim nervom«, a »velik doprinos dao je i kao urednik biblioteka ‘Prosvjetni radnici pisci’, ‘Riječ hrvatska’ i ‘Magister’ te više knjiga važnih za identitet hrvatskoga jezika i kulture«.

Godine 1992. bio je jedan od osnivača i prvi direktor zagrebačke Hrvatske sveučilišne naklade, gdje je radio do 1995. godine, što je bilo razdoblje u kojemu je Hrvatska sveučilišna naklada, uz brojne knjige u osmišljenim izdavačkim nizovima, objavljivala i kapitalna djela poput uzorno priređenih prijevoda Aristotelovih djela (*Kategorije, Fizika, Metafizika, Nikomahova etika, Politika*). Godine 1995. utemeljio je i do zadnjega svog daha vodio izdavačku kuću Pergamena, koja zaslužuje da joj se, u nastavku ovog nekrologa, posveti još koja riječ. Nadalje, od 1998. do 2002. godine radio je kao voditelj izdavačke djelatnosti u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu, a od 2000. do umirovljenja 2015. godine bio je nastavnik na Učiteljskoj akademiji, odnosno Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

I to je krajnje sažet, na osnovne elemente sveden životopis Ante Selaka. No ono što je Selak bio i što će i nadalje biti ne može se sažeto opisati.

Jedan pokušaj proširenja njegove biografije neka bude navođenje činjenice da je, uz brojne znanstvene, stručne, esejističke i novinarske članke, objavio i dvije autorske knjige, *Pjesmom pjesniku. Metodički pristup poeziji Tina Ujevića* (Školske novine, Zagreb 1992.) i *Jezikoslovni pogledi Ilije Abjanića. Grafija, ortoepija, eufonija, prozodija* (Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2007.), te da je uz to bio urednikom brojnih djela iz područja hrvatskog jezikoslovlja, književnosti, kulturne povijesti i školstva. U popratnome tekstu jednog od tih vrijednih izdanja, *Hrvatskog jezičnog savjetnika* (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine, Zagreb 1999.), Selak je govorio o »knjigoljubnom okruženju« u kojemu je ta knjiga nastajala, a ravnatelj Instituta za hrvatski jezik, Željko Jozić, govoreći povodom Selakova odlaska o tom djelu »koje i danas nema ni izravna uzora ni izravna nasljednika u jezikoslovnoj kroatistici«, poentirao je da ćemo »upravo po knjigoljublju, jezikoljublju i domoljublju zapamtiti našega Antu Selaka«.

»Knjigoljubno okruženje« Selak je ipak ponajviše stvarao stvarajući vlastitu izdavačku kuću Pergamena, kao kuću dobrih knjiga, dobrih ideja i, koliko je mogao utjecati na to, dobrih ljudi. Pergamena, utemeljena 1995. godine, objavila je stotinjak neupitno vrijednih knjiga, ponajviše u sada već legendarnoj Biblioteci »Bioetika«, s više od pedeset knjiga, i to zahvaljujući Selakovoj intenzivnoj i dalekovidnoj suradnji s cjeloživotnim kolegom i prijateljem Antom Čovićem. Biblioteka »Bioetika« – budućnost će zacijelo pokazati – za našu znanstvenu, kulturnu i društvenu sredinu nezaobilazna je činjenica, ali je još važnije reći da je zahvaljujući tom izdavačkom nizu etabliran i promoviran inovativni i međunarodno afirmirani koncept i projekt *integrativne bioetike*, koji je umnogome utjecao i na razvoj filozofije u Hrvatskoj i Jugoslaviji i istočnoj Europi u posljednjih nekoliko desetljeća.

Uloga Ante Selaka u Pergameni i drugim izdavačkim pothvatima – gdje nikad nije samo »obnašao funkciju« i bio »funkcioner« – ne može se, kako je već rečeno, primjereno opisati u sažetom obliku. Trebalo bi, zapravo, otvoriti put i za opisivanje Ante Selaka u nekom drugom ključu, mikro-biografskom, karakterološkom, nužno i anegdotalnom, gdje bi se ne samo njegov lik nego i njegovo djelo mogli prikazati u cjelini ili nečemu nalik na cjelinu.

* * *

Bio je Selak vrlo kulturni čovjek: kulturi, u cijelom opsegu tog pojma, posvećen znanstvenik i radnik. Ali bio je svagda i »običan čovjek«, onaj kojega akademskim titulama ovjereni »kulturni ljudi«, što više napreduju u raznoraznim hijerarhijama, sve rjeđe susreću. U mnogim stvarima Selak mi se činio kao čovjek koji nikad zapravo nije otišao od svoga prvog doma, hiže, ognjišta, gumna, a opet – kao i brojni njegovi zemljaci, ona seljačka djeca koju ništa nije predodređivalo za škole, fakultete, univerzitete, akademije – težio je najvišim vrhovima znanosti, obrazovanja, kulture i duha, pa je to na svoj način i postizao, dokazivao.

Također, bio je Selak, govorimo li o njemu samo kao o uredniku i izdavaču, marljiv, uporan, odgovoran i precizan, ali nikada lišen strasti i žara. Jer tko bi inače, da takve strasti i žara nema i da nema neki dublji razlog od poslovnog i tehničkog, mogao podnijeti bez prigovora tisuće tekstova, ljudi, problema, kašnjenja, neurednosti i isprika, ponekad čak i izdaja i poniženja, a da pritom zrači samo svetačkom skrušenošću i strpljenjem koje je naprosto nerazu-

mljivo u ritmu današnjega svijeta? Nije, pak, Ante Selak bio nikakav svetac, kako svece obično zamišljamo. Njegov posao i poziv nisu mu to dopuštali, ali njegova »imocoanska poduzetnost« nije bila ničim ekonomskim, kratkoročnim i dnevnim zagađena, nego je uvijek bila usmjerena na nešto više, a što je to »više« obrazložiti trebaju humanističke i druge znanosti čijim je on bio aktivnim, premda još uvijek nedovoljno prepoznatim sudionikom.

Humanistika, humanističke znanosti danas posrcu ili sasvim gube značaj i smisao u redukcionističkom sustavu suvremene Znanosti, a jedan od usputnih, premda ne i nevažnih, razloga za to možda je istrebljenje izravnog, pažljivog odnosa prema svakoj pojedinoj osobi i prema najširem, općem, zajedničkom dobru. Tehniciziranje, mehaniciziranje, digitaliziranje, virtualiziranje. I otuđenje na svim razinama ljudske egzistencije, djelovanja i rada. Selakov odnos prema stotinama i tisućama suradnika bio je, pak, i individualiziran i na zajedničko fokusiran. I human i humanistički. Bio je više nego pošten: njegova dobrohotnost često je značila dobročinstvo. Već je uvriježena šala da Ante Selak kao izdavač nije samo neprofitan, nego je i antiprofitan. Dakle, nerijetko je na svoju štetu činio dobra djela u korist svojih suradnika, na korist knjige, knjiškosti, znanosti i kulture. Oni koji su se o njega, na tom putu, ogriješili, trebali bi, ako već nisu, barem sada, kad je on odlepršao u vječnost, preispitati svoju savjest i iskreno se pokajati. Što bi takvima, a i svim drugima, u tome moglo pomoći? Možda »vjera Selakova«, u koju je on uložio svoj život, da su knjige mnogo više od objekata, da površ svih knjiga postoji ideja knjige i knjiškosti kao ideja kulture i kulturnosti, čak s određenim religioznim nabojem.

Kći Ante Selaka, filozofkinja Marija, jednom je prilikom rekla:

»Moji roditelji nikada nisu bili ljudi koji su puno pažnje polagali na odjeću ili na namještaj. Te su stvari kod nas bile dosta skromne. Njima je to bilo najmanje važno, ali su jako voljeli knjige. I prva moja sjećanja vezana su uz tatinu radnu sobu koja je bila prepuna knjiga. Tada su knjige imale baš ozbiljnu vrijednost jer je u njima bilo sve znanje. I najljepši miris koji pamtim, miris je knjiga. Kako je u toj tatinoj radnoj sobi bilo i puno starih knjiga ta je soba intenzivno mirisala po tim knjigama. Moj je otac seljačko dijete i sve je te knjige sam kupio jer su ga zanimale. I miris tih njegovih knjiga u toj sobi meni je bio najljepši miris na svijetu.«

Nije li to – osobito pod vidom Antine Pergamene, koja ispunjava i napinje police naših osobnih biblioteka – najljepša suma jednoga života i smisla jednog života? Život u knjigama, život za knjige, život kao knjiga.

* * *

Poznato je: za pergamentu ili papir – kao medije izražavanja, čuvanja i prenošenja misli – žrtvuje se životinje ili stabla, kako bi čovjek i ljudski duh pokazali što hoće i što mogu: svoj sadržaj, svoje sposobnosti, svoje dobro i najbolje, svoju izvrsnost. Uništavanje je, očito, neodvojivo od stvaranja, ali tu dijalektiku, koja se svakom mislećem čovjeku prikazuje i kao aporija, ne bi trebalo ležerno prikazivati i tumačiti u ključu »nužnog zla« (»što je tu je«, »tako je kako je«), nego upravo kao neizbježno i dramatično žrtvovanje koje podrazumijeva i odgovor druge strane: uvjerljivo opravdanje dobrog razloga i životno zauzimanje za nj, požrtvovnost, spremnost na samožrtvovanje, potpunu predanost cilju i svrsi radi kojih su određene žrtve nužne, uključujući i žrtvovanje sebe samoga. Život Ante Selaka svjedoči o tome i svjedočit će i nadalje, zahvaljujući prije svega brojnim knjigama koje je za sobom ostavio, a u kojima ćemo zauvijek pronalaziti ne samo njegovo ime nego i gotovo nevidljivi, ali duboko utisnuti vodeni žig njegova lika i djela.

»Lakosana smrt«, o kojoj je pjevao njegov suzavičajnik Petar Gudelj, probudila se u srpnju ljeta dvije tisuće dvadeset i petog. Međutim, Ante ju je preduhitrio i osigurao za sebe vječnost već na ovom svijetu, jer učinio je ono što je Gudelj naložio – »obaviti to malo posla«, »protičati po svijetu« – ali je, također Gudeljevim riječima, skovao »gvozdeni trag«. A na nama je, preostalima, da ga slijedimo u dobrom i najboljem što je za nas učinio te da mu svojim daljnjim djelima iskazujemo neizmjereno poštovanje koje je zaslužio. I da mu uputimo preposljednji pozdrav jer posljednji nije moguće uputiti sve dok ima Selakovih knjiga i knjiga uopće.

Hrvoje Jurić